

Manole Neagoe

TESTAMENTUL

IUBIRE ȘI TRĂDARE LA CURTEA DOMNEASCĂ

Capitolul I

De când se înscăunase cu adevărat Măria Sa Ștefănița Vodă se împlinea un an bun și cu belșug pentru Țara Moldovei. Era liniște la hotare și domnul trăia în bună pace cu craii din jur. Dinspre Constantinopol se zvonea că nu veneau vești prea bune, sultanul fiind mâniat pentru că tânărul domn nu pornise cu oastea în Transilvania la cererea lui. Supărarea sultanului nu îngrijora pe nimeni deocamdată, pentru că împărăția turcească își avea necazurile ei în partea de răsărit, unde șahul perșilor da mereu semne că nu se împacă deloc cu lățirea acesteia peste neamurile de sub munții Caucazului. Cel puțin așa spuneau negustorii veniți din Crimeea, după cum aflaseră și ei, la rândul lor, de la alți negustori care veneau dinspre inima Asiei. Îl mai supărau pe sultanul Soliman cavalerii din insula Rodosului, care-i stăteau în coastă și îi stânjeneau mișcările din arhipelag și spre Europa. Erau un cuib de viteji care puteau primi oricând sprijinul papei de la Roma și al altor principii străini, spre marele necaz al împărăției, fapt pentru care sultanul a hotărât să pornească împotriva acestora cu mare oaste pe apă și pe uscat. Iscoadele noastre aflate în împărăție trimiteau vești despre toate aceste pregătiri, așa că sultanul putea să spună deocamdată ce vrea, iar Vodă avea să vadă el ce-i priște sau nu țării sale, neavând a se teme de nimeni.

Sărbătorile din primăvara aceluia an aveau să fie un prilej de mare desfătare aproape pentru toți locuitorii țării, mai multă și felurită pentru cei mari și avuți, mai puțină pentru cei de jos.

Este adevărat că în interiorul țării se întâmplaseră unele lucruri nu prea clare, dar care ar fi putut stârni îngrijorarea unora. Cu puțină vreme în urmă, postelnicul Cosma Șarpe fugise în Polonia, înșelându-l pe domnul său. Erau multe presupuneri în legătură cu această fugă și, după cum șopteau unele bărbi cărunte, se așteptau mari nemulțumiri și tulburări în

Moldova. Dar asta-i privea numai pe unii, gândeau oamenii de rînd, iar câțiva boieri erau de părere că fuga lui Cosma n-avea niciun rost. Hicleni¹ se mai văzuseră în Țara Moldovei și aveau să se mai vadă. Nu era niciun motiv de întristare acum când rodul pământului, cercetat de oameni care-i cunoșteau toate rosturile, arăta că va fi mare bogăție la vii și la grâu.

Singurul îngrijorat era domnul. Ștefăniță simțise o vînzoleală în rîndul marii boierimi și de aceea dorise să vadă mai multe fețe boierești, să stea de vorbă cu unii și să-i ispitească pe alții în legătură cu treburile țării și ale domniei. Voia să știe pe cine se poate bizui, cine șovăie și să afle, dacă era cu putință, cine-i era potrivit. De aceea fuseseră chemați cei mai de seamă boieri ai țării la ospățul domnesc, și cum se poruncise și adunarea oștii în Duminica Tomii, care cădea în anul acela în ziua de 12 aprilie, tot în Cetatea de Scaun a Moldovei, pe ulițele acesteia era însuflețire și o vînzoleală cum rar se mai văzuse.

Domnul le îngăduise tinerilor să tocmească jocuri și întreceri, la unele zvonindu-se că va fi de față însăși Măria Sa cu întreaga Curte. Prostimea avea la ce să caște gura, săracii aveau de ce să suduie și mai amarnic, iar boierii găseau prilejul potrivit să arate ce înseamnă puterea banului. Strălucirea hainelor de preț, a nestematelor, a aurului și argintului vădea cât agoniseră unii din sudoarea celor mulți. Atâta bogăție și lucruri scumpe îi uimeau până și pe străinii care se aflau în trecere prin Moldova.

Printre tinerii care-și arătau straietele mândre și caii năzdrăvani, sperîndu-i pe cei care nu săreau în lături la timp, gata să-i răstoarne pe neprevăzători, făcându-le pe fete să țipe de spaimă prefăcută și pe nevestele mai trecute să ofteze în dorul altor timpuri, era și Ion Movilă, fiul lui Cosma Movilă, intrat în legendă în lupta de la Șcheia, cel care a dat numele unui neam

¹ Hiclean – vechi termen juridic românesc, folosit pentru a denumi un trădător. Hiclenia era cea mai gravă infracțiune în sistemul dreptului feudal românesc.

de pomină nu numai în Moldova, dar și în ținuturile aflate sub coroana Poloniei. Ion Movilă avea 18 ani. Fața îl arăta mai tânăr, iar purtările lui vedeau încă o minte necoaptă, de copil. Când îl însoțea fratele său Văscan, mai mic cu doi ani, oricine l-ar fi luat mai vârstnic pe cel mic și mai tânăr pe cel mare. Era bine legat la trup și avea o putere pe care nimeni nu i-ar fi bănuț-o. Chipul lui era frumos, iar de sub tichia de modă franceză, cu vârful ascuțit în sus, lucrată din frenghie și împodobită cu două rânduri de mărgăritare, ieșeau plete negre, bogate care-i cădeau până pe umeri. Avea pielea feței nu prea albă, înăsprită și întunecată și mai mult de vânt și de soare, culoare care-i sta bine, lăsând să se ghicească sănătatea sălbăticunii crescută în miremele câmpurilor și în aerul tare de munte și de pădure. Îi jucau ochii în cap, ochi plini de lumină, pe care cu greu îi putea stăpâni ceva, și nu pentru că era nestatornic, ci pentru că-și închipuia că toată lumea este a lui și nimic din ce era sub soare nu trebuia să-i scape, fiecare lucru nou sporindu-i bucuria de a trăi. Se ținea mândru în șaua bătută cu argint și pietre, iar armăsarul roib era o minune de cal, plin de neastâmpăr ca și stăpânul său. De sub caftanul de catifea înflorat cu fir de argint și de aur se vedea jupa de mătase galbenă, cu delicate alesături tot din mătase și fir. Că straietele erau pe măsura frumuseții stăpânului nu era de mirare, numai că unii murmurau, cum poate panul Movilă, om așezat, să-i dea drumu-n lume unei asemenea sălbătăciuni în stare să ridice în sus un târg ca Suceava. Se îmbătase cu alți câțiva fii de mari dregători, care nu erau cu nimic mai prejos ca strălucire a hainelor, și larma stărnită de tropotul cailor porniți sălbatic pe străzile înghesuite făcuse ca în două zile să li se ducă buhul. Oamenii cumiți și așezați îi priveau cu mâhnire, gândind cu glas tare că pe vremea lor tineretul se purta mult mai cuviincios și-l socoteau pe Ion capul tuturor răutăților, cu toate că între tovarășii săi de petrecere erau unii mai mari decât el. Era și asta încă o dovadă că sămânța rea dă roade și o strică și pe cea bună.

Gânduri și clevetiri care n-aveau cum să ajungă la urechile tânărului boier, ce numai de asta nu avea timp și grijă. Pentru el toate se petreceau ca într-un vis dulce și părea că nimic nu se poate atinge de el ca să strice vraja zilelor pline de strălucire ale primăverii. Asta până în Joia Mare când pe Ulița Pielarilor a trebuit să facă loc rădvanului unui mare boier. Se vedea de departe că este vorba de un mare boier pentru că în față și în spate mergeau slugi călări îmbrăcate în haine bune, cu săbii la șold și lănci înfipte în scara de la șa. Iscodind cu ochii să vadă despre cine este vorba, i s-a întâmplat ceva ce nu i se mai întâmplase niciodată. Pe lada rădvanului în față, lângă vizitiu, o făptură plâpândă, cu coșițe aurii, cu ochii verzi, mari, atât de mari și de frumoși că nu păreau să se întrupeze într-o ființă pământeană, cu o gură bine alcătuită, cu o bărbiță mică, rotundă, privea cu uimire și bucurie neprefăcută la lumea din jur. În față acestei vedenii, tânărul simți cum se cutremură și ceva, ca o lamă fierbinte, îl străpunge. Năuc, încercă cu disperare să se facă văzut, dar rădvanul s-a strecurat pe lângă el fără ca minunea cu ochii verzi să-l zărească.

După ce a rămas încremenit o vreme în șa, o clipă cât un veac, i s-a părut că se întoarce de pe altă lume, a tras dârlogul calului și a pornit în urma rădvanului. În purtarea lui nu mai erau nici mândria și nici cutezanța de până atunci. S-a apropiat de ultimul slujitor și l-a întrebat cu înfrigurare cine-i boierul și mai ales cine-i jupânița din față. Slujitorul s-a uitat la el, mirat, l-a măsurat de sus până jos și și-a dat seama că are în față pe cineva de neam, așa că i-a răspuns destul de cuviincios, dar pe un ton hotărât:

– Vezi-ți domnia-ta de drum, jupânița este fata pârçălabului Condrea de la Neamț.

A încetinit mersul calului. S-a aplecat și l-a bătut cu palma pe gât, mormăind:

– Hei, prietene, mi-e teamă că am dat de beale! După rădvanul din față m-aș duce până la capătul pământului...

S-a întors și la pas s-a dus să-și întâlnească tovarășii de petreceri. Pe Nicoară, slujitorul lui, l-a pus să iscodească unde stă Condrea cu ai săi. L-a urmărit toată ziua chipul jupâniței, care se topea acoperit parcă de un abur; ar fi vrut să se ducă, să bată în ușa unde trăseseră ai ei și s-o scoată afară, ca s-o vadă bine, dacă era chiar așa de frumoasă cum i se păruse lui, sau era numai o închipuire. Dar n-a făcut nimic. Și nici n-a spus cuiva vreo vorbă.

Până atunci se jucase de-a dragostea și multe se zvoneau despre isprăvile lui, dar pe nedrept, pentru că vinovatul nu era el, ci fetele sau nevestele care ar fi dorit să fie iubite de el. Luase totul destul de ușor, sufletul lui însă avea adâncimi pe care nici el nu și le cunoștea și nici nu le bănuia.

Slujitorului nu i-a fost greu să afle casa în care erau ai lui Condrea. Dar asta nu însemna nimic. Voia s-o vadă pe fată și era cu neputință să afle când iese, unde merge și cât va sta acolo, decât dacă ar fi stat toată ziua la pândă. Asta nu se făcea. Sărbătorile și petrecerile tocmita la curte aveau s-o scoată și nu mai departe decât în ziua următoare, la deniile mari, și ea, și părinții aveau să meargă undeva, nu aveau cum să rămână în casă. Era sfatul lui Nicoară, iar Ion l-a găsit bun.

– Numai să nu fie prea mult până mâine, stăpâne, să nu răsară alți ochi mai frumoși, rânji pe sub mustață Nicoară.

– Nu șugui, omule. Om vedea noi mâine.

Ziua de vineri a trecut destul de ușor. Jupânița de ieri era acum ca un vis. Ion a rămas spre seară acasă, în timp ce Nicoară a plecat să ia urma vânatului scump, cum îi spunea el. Când s-a înnoptat de-a binelea, Nicoară era acasă cu vești bune: pârcălabul și jupâneasa lui s-au dus la curte. Aveau să ia parte împreună cu domnul la slujba din seara aceea. Jupânița cea bălaie și frățiorii ei, însoțiți de două femei în vârstă, au mers la Sfântul Gheorghe. Ion a țâșnit din casă. Parcă prinsese aripi la picioare. O va recunoaște? a fost întrebarea care i s-a înfipt în

minte, și va fi ea tot așa de frumoasă? N-a fost vorba numai de o simplă nălucire? Și dacă avea să fie așa cum dorea el? Planuri peste planuri se învâlmășeau, luând locul unul altuia, mai înainte ca unul dintre ele să se clădească așa cum trebuia. De fapt, pentru vârsta tânărului nostru, drumul a durat mult numai din pricina nerăbdării sale; în schimb, lui Nicoară i se părea că e purtat pe sus, izbutind cu greu să se țină după stăpânul său.

Au intrat sub bolțile înalte de catedrală. Era lumină multă de la lumânările de ceară care își jucau flăcăruile în tot lăcașul. Închipuirile de pe pereți, în culori proaspete, vorbeau despre o altă lume, de demult, cu alte obiceiuri și întâmplări care s-au petrecut sub un alt cer, mai blând și mai luminos decât al nostru. Glasurile înalte ale preoților acopereau zumzetul șoaptelor scăzute ale mirenilor. Norod mult, cum se cuvenea într-o asemenea zi. Ion, cu Nicoară după el, se strecura încet, în față, căutând cu înfrigurare un anume chip. Cosițele bălaie erau un îndreptar, numai că în Țara de Sus multe jupânițe aveau părul de culoarea mierii și a soarelui. Când credea că a găsit-o, îl prindea un soi de neastâmpăr, dar după o cercetare mai de-a-proape și mai cu grijă se liniștea. Nu era ea. Până la urmă a deslușit-o într-un grup de jupânițe și de tineri, care se alcătuiseră în vederea cântărilor, lângă strana din stânga. Când a văzut-o și și-a dat seama că e ea și nu altcineva, a simțit cum i se topesc picioarele și cum îl cuprinde o ușoară și dulce amețelă. Era mult mai frumoasă decât așa cum o văzuse cu o zi mai înainte. Lumina mai slabă a lumânărilor indicând părțile mai colțuroase și umbrind trăsăturile mai puțin izbutite, face uneori ca un chip aproape obișnuit să capete un farmec aparte. Sub aceeași lumină, jupânița lui Condrea era frumoasă ca o vedenie din altă lume. Chipul ei nu mai avea strălucirea tinereții de ieri, ci o căldură pe care o sporeau și mai mult ochii de smarald cu ape adânci și liniștite. Pe cap purta o cunună formată din două șiruri de mărgăritare cu pietre din loc în loc. Cele două șiruri îi acopereau o

parte din frunte, iar în dreptul urechilor, pe sârma de aur, coborau înșirate mai multe rânduri de mărgăritare până la rădăcina urechii, iar de acolo se desfăceau trei perechi de pietre nestemate înconjurate de mărgăritare. O mantie din catifea florentină, de culoarea zmeurei, brodată cu fir de argint aurit, lăsa să se vadă rochia de serasir cu sponcile de argint poleite. Mâinile și le petrecuse prin despicătura mantiei și se împreunau în jurul buchetului de flori din care răsărea lumânarea de ceară albă. Mânecele erau cusute cu altiță în mai multe rânduri, pe umeri în latul mânecii, iar de la umeri cobora în râuri până la mânecă o alesătură din fir de aur și mătase, a cărei bogăție era sporită de fluturi de aur presărați peste tot. Mâneca era cusută din fir de aur și împodobită cu mărgăritare ca și gulerul cămășii.

O asemenea risipă de bogăție care să încadreze un chip atât de delicat nu mai văzuse. Abia acum Ion înțelegea că în viața lui se întâmplă ceva năprasnic, că această închipuire învăluită în aur și argint înseamnă pentru el începutul și sfârșitul lumii. Și cum să ajungă la ea? Îndrăzneala și nepăsarea cu care pătrunsese până atunci oriunde dispăruseră și se simțea, sub bolțile înalte și în mulțimea care se înghesuia, singur și neputincios. Se simțea părăsit și stingher, mâinile i se păreau de prisos și nu știa ce să facă cu ele, se schimba de pe un picior pe altul ca un bătlan neajutorat, simțea că ce face nu-i bine și asta-l stingherea și mai mult. Noroc că toată nemulțumirea lui n-avea cum să fie văzută. S-a apropiat de grupul ei, într-o parte, ca s-o poată vedea bine, să-și sature sufletul de atâta frumusețe. Era o bucurie pe care nimeni nu i-o putea lua pentru câteva ceasuri.

În biserică, lumea era împărțită în trei părți bine deosebite: copiii care se zbenguiau, străini cu totul de ceea ce se petrece în jurul lor, înfiorați doar din când în când de arătările cam prea țepene cu uitătură încremenită de pe pereți, sau de privirile aspre și vorbele sâsâite pe care cei mari le aruncau pentru a-i domoli; babele și moșnegii care credeau în tot ce se oficia și

erau în același timp scandalizați de lipsa de pioșenie a celor din jur și, în fine, tinerii, pentru care seara asta mare de primăvară era un nimerit prilej de a-și arăta frumusețea și bogăția, de a fi văzuți și de a-i vedea pe alții, cu sângele ațâțat de prefacerile care aveau loc în văzduh și pe pământ și de care nici ei nu puteau să scape. Veniseră cu gânduri nelămurite în spatele unor împliniri pe care nu îndrăzneau să le deslușească până la capăt.

Ion se uita la jupâniță ori de câte ori privirile ei erau în altă parte. Când simțea că va da cu ochii de el, privirile lui lunecau peste făptura ei, de parcă pe peretele din față genunchii ascuțiți și armurile colțuroase și înțepenite ale sfinților luptători îl atrăgeau în chip deosebit. N-a trecut însă multă vreme și când a început prohodul, fata și-a dat seama că cineva, din lumea care se afla în fața ei, o privește mai mult decât s-ar fi convenit. Când a înțeles acest lucru, și-a pus în gând să nu se uite și să nu-i pese de nimeni și de nimic.

Buna creștere o împiedica să iscodească ceea ce nu se cuvenea pentru o jupâniță de rangul ei. Știa că este frumoasă și se știa privită în fel și chip de oameni, după vârsta și rangul lor. Mama ei o povățuise să nu ia în seamă asemenea fleacuri. Ea avea dreptul să năzuiască oricât de sus, iar cel care i-ar fi fost hărăzit de părinți – pentru că voința lor nu trebuia în niciun chip nesocotită – și de soartă trebuia să vină la curtea lor și să-și spună cinstit gândurile și planurile. Numai fetele de rând sau din neamurile proaste care s-au ridicat în număr prea mare în vremea lui Ștefan cel Bătrân își îngăduiau să încalce asemenea obiceiuri pe care cei cu adevărat de neam ales trebuiau să le păzească cu sfințenie. Jupânița cunoștea de-a fir-a-păr toate aceste sfaturi folositoare, dar într-o seară ca asta, într-un loc unde nu trebuie să încapă păcatul, își putea totuși îngădui să afle, fără a fi prinsă, cine-i voinicul care îndrăznește s-o privească așa cum o face numai furul. Când privirea ei s-a prelins peste lume în așa fel încât și fața lui să intre în raza ochilor săi, când a rămas aninată doar pentru o clipă de fața tânărului, și-a

dat seama că un asemenea chip merită să fie privit și a doua oară. Acest lucru îl arătau și hainele tânărului. Caftanul lui de mare preț era un semn că nu era un fite-cine, iar întreaga-i înfățișare era mândră și avea ceva care-l deosebea de flăcăii pe care-i cunoscuse sau pe care-i avea acum în față și cântau împreună. L-a privit încă o dată și, când se aștepta mai puțin, s-a simțit fulgerată de lumina neagră a ochilor lui. Genele s-au zbătut speriate pentru o clipă și, smerită, și-a lăsat privirea în jos punând multă dăruire în strofa pe care tocmai începea s-o cânte grupul ei.

Ion a înțeles că momentul hotărâtor era cel de acum. Dacă se va mai uita, înseamnă că nu-l lepăda de la ea, dacă nu se va mai uita, n-avea decât să rămână cu sufletul întunecat și cu dorul neostoit al unei dulci vedenii. Acum înțelegea că este în stare să iubească cu adevărat pentru întâia oară în viața lui și că dragostea e un lucru cu mare primejdie pentru tihna sufletului omenesc.

Nălucirile care-i bântuiau fără noimă mintea erau o dovadă la ce grea și neîndurătoare slujbă e gata să intre fără să-l silească nimeni. N-ar vrea el să dea tătarii acum și el s-o ia pe jupâniță, să-i scape viața și să-l apuce de grumaz pe Alb sultan și să-l arunce în genunchi în fața lui Vodă, spre mirarea tuturor, și drept mulțumire să i se... Prostii... Simte cum o ia razna, și jupânița cântă, iar când își ridică privirea, nu se uită nicăieri...

Încet, încet s-a apropiat și el de cei din jurul ei și și-a unit glasul cu al celorlalți. Jupânița a simțit această apropiere și cu îndărătnicie nu s-a mai uitat nicăieri. Abia la glasul al treilea, când și-a ridicat ochii, privirile lor au rămas ținute.

Cântau, dar nu știau ce cântă, încercau să măsoare și să înțeleagă necuprinsul ființei lor care ieșea la lumină prin lumină. Și-a lăsat iarăși privirea. A înțeles și jupânița că-i primejdie mare. Dar nu peste multă vreme s-a uitat iar la el, de data asta ca să-i vadă mai bine fața, și ceva tainic a făcut-o să priceapă că pe chipul frumos al tânărului se poate citi ca într-un ceaslov tot ce

cuprinde inima lui și că această inimă este gata să se dea roabă inimii ei. I-a plăcut și s-a bucurat că o ființă plâpândă cum este ea are o putere atât de mare asupra unui tânăr cum era cel din față și-i era în același timp frică pentru ea, să n-ajungă la rându-i roaba unei puteri asemănătoare. Se priveau din când în când, în fugă, ferindu-se parcă unul de altul; era vădit însă că între ei se înfăptuiește încet, încet o legătură care le umplea sufletul de bucurie, dar și de dorința de a ști câte ceva mai mult despre cealaltă ființă.

Când cântarea era spre sfârșite, Ion s-a uitat lung la Mădălina, i-a primit deschis privirea, și au simțit amândoi cum îi cuprinde o dulce amețală.

Alunecau într-un spațiu de lumină fără sfârșit, nicio mișcare pe fața lor care să trădeze o bucurie ușurenică, ci o sorbire cu nesaț a celei mai plăcute otrăvi care începea să-i mistuie din tălpi până-n creștet. Dragostea creștea în ei furtunos, zguduindu-le întreaga ființă. Fata l-a văzut pe Ion cum pălește sub dogoarea ochilor ei și s-a aprins puțin la față. Noroc de lumina slabă care-i tănuia zbaterea ce răzbătea pe chipul ei frumos.

Când a sosit clipa în care trebuiau să iasă afară și să înconjoare lăcașul, niciunul dintre ei n-a știut cum s-a făcut c-au ajuns dincolo de prag unul alături de celălalt. „Mergi la cer” suna cântecul, și amândoi simțeau că plutesc spre înălțimi. Întâi și-au descoperit glasurile: al lui adânc, plăcut, iar al ei ca un clinchet care picura curat ca un cleștar. Au dat ocol o dată, iar a doua oară, Jupânița s-a clătinat o clipă, atât cât a fost nevoie să se sprijine ușor de brațul lui. Era un semn că avea încredere în el și că i-ar fi putut deveni un sprijin. Când s-a terminat totul și trebuiau să o pornească spre casă, fata și-a întors fața spre el și l-a privit drept în ochi. Din toate vorbele pe care le mestecase o seară întregă în minte și pe care dorea să le spună cu mare meșteșug, Ion s-a trezit rostind numai cinci cuvinte care veneau de departe, de pe alt tărâm:

– Jupâniță, ai milă de mine.

Cuprins

Capitolul I.....	5
Capitolul II.....	20
Capitolul III	31
Capitolul IV.....	40
Capitolul V	53
Capitolul VI.....	69
Capitolul VII.....	83
Capitolul VIII	99
Capitolul IX	112
Capitolul X.....	132
Capitolul XI	137
Capitolul XII.....	151
Capitolul XIII	165
Capitolul XIV	180
Capitolul XV	200
Capitolul XVI	217
Capitolul XVII.....	235
Capitolul XVIII	255
Capitolul XIX	293
Capitolul XX.....	315
Capitolul XXI	337
Capitolul XXII.....	363
Capitolul XXIII	389
Capitolul XXIV	416